

A »KÖNYVTÁRELLÁTÓ« SEGÍTSÉGE A KÖNYVFELDOLGOZÓ MUNKÁBAN

Üzemi könyvtáraink túlnyomó többségében nincs függetlenített könyvtáros, vagy legfeljebb egy-egy van. Ehhez képest azonban az olvasók száma elég nagy, úgy, hogy a velük való foglalkozás a könyvtáros minden könyvtárban tölthető idejét lefoglalja.

Éppen ezért az üzemi könyvtárak számára igen komoly terhet jelenteit és jelent sokszor ma is a könyvfeldolgozás munkája. Ezen a téren sokkal jobban állnak a falusi népkönyvtárak, mert bár ott sincs, vagy csak elvétve akad főhivatású könyvtáros, de a Népkönyvtári Központ számukra már bizonyos mértékig előre feldolgozza a könyveket. Így kész könyvkártyával és katalóguscédulával, tasakozva, a körzeti, vagy megyei könyvtár által lepecsételve érkezik hozzájuk a könyv, amit már csak leltározniuk kell. Az üzemi könyvtáraknak nincs központi ellátásuk, maguk szerzeményeznek és így a feldolgozás minden munkáját is maguk kénytelenek elvégezni — jól-rosszul, (vagy sajnos sokszor időhiány, vagy hanyagság miatt — sehogy). Ez a magyarázata aztán annak, hogy a legtöbb üzemi könyvtár még ma sem rendelkezik katalógussal, hogy sok helyen még ma sem vezették be a SZOT elnöksége által még 1951-ben előírt kölcsönzési adminisztrációt.

A Szovjetunióban ilyen problémát már évtizedek óta nem ismernek. A Szovjetunió »Kollektor«-ainak mintájára hozta létre az Állami Könyvtárterjesztő a Minisztertanács határozata alapján a »Könyvtárellátó«-t, aminek feladata egyrészt biztosítani a könyvtárak számára az újonnan megjelenő könyvekből a megfelelő mennyiséget, másrészt segítséget nyújtani a könyvek könyvtári feldolgozásában.

Így napjainkban már a könyvtárak feldolgozó munkájáról szólva elsősorban a »Könyvtárellátó«-ról kell beszélnünk.

Meg kell mondanunk, végigtekintve a »Könyvtárellátó« ötnegyedéves működé-

sén, hogy ez a fiatal szervezet igyekezett feladatainak megfelelni. Persze, munkája nem volt mentes zökkenőktől, elakadásoktól; sok a panasz még, hogy egyes művekből nem a rendelt példányszámot küldi, és a szállítások sem mindig pontosak, de szemmel-láthatóan igyekeznek ezeket a hibákat megszüntetni.

Igen lényeges azonban az a segítség, amit már közel egy éve a központi feldolgozással a könyvtárak számára nyújt.

Az üzemi könyvtárosok közül kevesen értenek a katalóguslapok helyes elkészítéséhez, nem is beszélve arról, hogy az üzemi könyvtárak 99 százalékának nem áll rendelkezésére írógép, és a kézzel írt katalóguslapok böngészése igen fárasztó az olvasók számára. A »Könyvtárellátó« minden új kiadású könyv számára gondoskodik nyomtatott, pontos címfelvételel kész katalóguslapokról, amit a könyvtárosok tetszés szerinti példányban megvehetnek ma már akkor is, ha a könyvet esetleg nem a »Könyvtárellátó«-nál szerezték be. Tehát a könyvtár sok munkától mentesítve, mégis rendelkezhet jó katalógussal.

Ugyanilyen segítséget jelentenek az új könyvekhez beszerezhető kész (szintén nyomtatott) kölcsönzőkártyák, amik az előírt, szabályos kölcsönzési adminisztrációhoz szükségesek. Ezek igénybevétele mellett a könyvtáros feldolgozó munkája a leltározásra és a könyvek könyvtári pecsétel való lepecsételésére szűkül össze.

Igen hasznos az is, hogy pár forint ráfizetés mellett a »Könyvtárellátó« tartós könyvtári kötésben tudja adni a könyveket, amivel élettartamuk több, mint megkészszeresedik. Azért külön említendő ez, mert az üzemi könyvtárak egyik legnagyobb problémáját jelenti a bolti kötések gyors tönkremenése után a könyvek újrakötése (csak egy példát erre: az RM központi könyvtárában több, mint 1.000 könyv van kivonva a forgalomból, aminek kötése előrelátható időn belül nem is lesz megoldva.)

A könyvtári kötésű könyvek már helyrajzi jelzettel (szalkszámmal és Cutter-jelzettel) is el vannak látva, ami lehetővé teszi a könyvtár raktárának rendbentartását, anélkül, hogy cédulák ragasztgatásával, írásával a könyvtáros le lenne költve.

Ezen technikai segítségék igénybevételével sok-sok értékes munkaórája szabadul fel a könyvtárosnak, hogy az alatt új olvasókat toborozhasson, könyv- és könyvtárpropagandát végezhesen stb.

Az üzemi könyvtárak közül azok, akik ezt a technikai segítséget már eddig is igénybe vették, várnak még pár dolgot a »Könyvtárellátó«-tól. Így kérjük azt, hogy folyamatosan a legelterjedtebb régebbi kiadású művekről is készítsessen a »Könyvtárellátó« nyomtatott katalóguslapokat. (Zárójelben jegyezzük meg azt is, hogy az új könyvek katalóguslapjait se küldjék késve a könyvek után!)

Ugyancsak komoly problémát oldhatna meg a »Könyvtárellátó« azzal, ha egy modernül berendezett könyvkötőműhelyt állítana fel, ahol a könyvtárak újraköthetnének törlőment könyveiket.

Végül pedig az egyik legfontosabb javítási való a »Könyvtárellátó« munkáján: mint ahogy nem igaz, hogy »a jó bornak nem kell cégér«, úgy igaz az, hogy igen sok (főleg üzemi) könyvtár még ma sem tud mindarról a segítségről, amit a »Könyvtárellátó« nyújt. De helytelen az is, hogy éppen a kisebb üzemekbe nem igyekezünk eljutni, holott éppen azok nem-függetlenített könyvtárosai vannak a legjobban rászorulva segítségére.

Az üzemi könyvtárosoknak ajánljuk, hogy igenis vegyék igénybe a »Könyvtárellátó« által nyújtott segítséget! Persze hogy előfordultak és esetleg még a jövőben is előfordulnak majd hibák, tessék ezeként megbírálni a »Könyvtárellátó«-t, de sokkal több az, amiben valóban segít is, és a könyvtárosok kritikája nyomán egyre jobban segít! Az RM könyvtármozgalmában a fentebb elmondott technikai segítség a könyvfeldolgozó munkában majd egy egész munkaerőt szabadított fel, s ezt az időt hasznosan a műhelykönyvtárakkal való alaposabb foglalkozásra tudtuk fordítani.

ASZTALOS GYÖRGYNÉ

a Rákosi Mátyás Művek könyvtárosa

AZ OLVASÓÉRTEKEZLETEKRŐL

A KÖNYVTÁROS levelezőinek országos értekezletén nem szólítottam a »papír-ankétok« ügyéről. Papírankétot azt értem, hogy kényszerítenek bennünket olyan megbeszélések rendezésére, amelyeket az olvasók nem kívánnak, a tárgyak nem érdekli őket és így tulajdonképpen csak papíron, a jelentésekben »sikerülnek«. A tanács népművelési osztálya óhajtja szerepeltetni jelentéseiben az ilyen rendezvényeket és minket hibáztatnak aztán a rossz szervezésért, a megbeszélések nem sikerülnek, holott előre megmondjuk, hogy ilyen módon nem lehet ankétot szervezni. Ime egy példa. Az Ünnepi Könyvhét előtt egy nappal értesített Varju elvtársnő osztályvezető, hogy kezdjük meg az ünnepi ankét szervezését. Az előadás címét és az előadó nevét azonban nem tudta megmondani. A jelenlévő Megyeri elvtársnő, a XVIII. ker. instruktora is hallotta, amint tiltakozva kijelentettem, hogy hat nap alatt nem lehet ankétot szervezni, különösen akkor nem, ha még azt sem tudjuk, miről is lesz azon szó. Másnap, szombat délután tudtam meg, hogy Hárs László ad elő »Élők és halhatatlanok« címmel. Hétfőn hozzáálltunk a szervezéshez, egyik munkatársunk tíz feliratot készített, a másik végigjárt a üzemeket, intézményeket, hivatalokat, szövetkezeteket stb. Péntek délután aztán az ankétra nagynehezen összeverődött — a gyermekeket is becsámítva — 41 hallgató. Végülis minket hibáztattak a »rossz szervezésért«.

Hasonló volt a helyzet nyáron a szabadtéri irodalmi estékkel. Egy ízben az szerepelt a jelentésben, hogy 2000-en hallgatták végig az egyik előadást. Ez az előadás a következőképpen »zajlott le«. Este háromnegyed 8-kor még nem tudták, hogy tulajdonképpen miről is lesz szó. Negyed 9-kor foholva érkezett egy fiatal ember, felrohant a szabadtéri színpadra és kezdte felolvasni előadását, anélkül, hogy nevét vagy az előadás tárgyát közölte volna. Az előadást, sajnos, alig hallhattuk, mert a kordonon kívül állók állandóan zajongtak. Miután nem volt elég részvevő, kihírdették, hogy az előadás ingyenes. Erre beözönlöttek a nézőtérre azok, akik nem az előadásért jöttek, hanem táncolni szerettek volna. Az előadások efféle rendezési módszérért és a »siker« ilyenféle biztosítását

helytelenítjük és ez ellen kérjük az elvtársak segítségét.

Mit lehetne tenni, hogy ne pazaroljuk hiába a pénzt az előadókra, amikor már előre sejthetjük a sikertelenséget? Mi, könyvtárosok, tudjuk, mit bír el a közönségszervezés, mit lehet keresztülvinni. Egyáltalán nem a mi kényelmességünkön, vagy nemtörődömségünkön múlik, ha nem szerepelhet a jelentésben jól-sikerült ankét. Ez nemcsak a mi panaszunk, hanem sok fővárosi könyvtári fióké, főleg a peremvárosi fiókoké is. A perem lakosai bejárnak dolgozni a város belső kerületeibe, már az út is sok idejüket veszi el, munkájukon kívül pedig sok más elfoglaltságuk is van (párt-oktatás, szakmai tanfolyam stb.). Olvasóim zöme ifjúság, az ifjú olvasók pedig még igényesebbek, csak jónevű előadót és az őket érdeklő előadást hallgatják meg. E megállapításokban már benne van előbbi kérdésünkre a felelet. Jó előadók olyan témákról beszéljenek, amelyek érdeklik a hallgatókat, a tanács rendezvényekre ne csak szavalót adjon, hanem színvonalas műsort is és — adjon időt a népművelési osztály az előkészítésre, akkor az ankétoik majd nemcsak a jelentésben, de a valóságban is sikerülnek.

SOLT ANDORNÉ,

a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár
24. sz. fiókjának vezetője

JAVASLAT A STATISZTIKAI ADATSZOLGÁLTATÁS HITELESSÉGÉNEK MEGJAVÍTÁSÁRA

Zalai Sándorné elvtársnő A KÖNYVTÁROS októberi számában »A kohászati üzemek könyvtáiról« című cikkében írja: »Vegyük végre tudomásul a könyvtárosok, hogy az olvasó, aki 3 hónapnál hosszabb idő óta nem kölcsönzött, nem számítható annak.« A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár gyakorlata eltér ettől a fölfogástól. Mivel többször beszélgettem munkatársaimmal a havijelentések pontosságáról, hozzászóllok ehhez a kérdéshez.

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár hálózatának gyakorlata szerint, mi csak az év végén jelentjük a lemorzsolódott olvasók számát: decemberben átnézzük a törzslapokat és akié lejárt és már nem olvas, azét kiemeljük. Előfordul azonban — és nem ritkán —, hogy már év közben elköltözés, bevonulás, átiratkozás,

halálozás, késedelmi díjtarozás stb. miatt a tag nem olvasó, de gyakorlatunk folytán ezt csak az év végén jelentjük. Próbát tettem november 3-án. Kiderült, hogy októberi jelentéseink szerint 2122 olvasónk volt, de csak 922-nél volt kint könyv. A különbség 1200 fő.

A hiteles statisztika érdekében a következőket javaslom:

1. Havonta kiemelni azoknak a törzslapját, akik elköltöztek más kerületbe, bevonultak, átiratkoztak, meghaltak stb.

2. Negyedévenként ellenőrizni a törzslapokat és a lejártakat kiemelni, külön kezelni.

3. Ugyanakkor a negyedévi statisztikai íven feltüntetni, hogy a hónap bizonyos napján (pl. jan. 10-én) hány olvasónál van kint könyv.

A harmadik pontot azért tartom fontosnak, mert így a havijelentésből meg lehetne állapítani, hogy a kölcsönzött kötetek száma hány olvasóra esik. Egész más adat jön ki, ha az olvasók összes számát osztjuk el a kötetek számával, például 7690 : 2122-vel, eredmény: 3.5 könyv. Ha az olvasók összes számát azok számával osztjuk, akiknél könyv van, akkor az eredmény (7699 : 922) 8.3 könyv havonta. Az utóbbi a reális adat, amely a jelentés alapján megállapítható.

Javaslatom a statisztikai adatszolgáltatás hitelességének megjavításán kívül azt is célozza, hogy a könyvtárost a valóságos helyzet megismerése az olvasókkal — különösen az ifjúsággal — való behatóbb foglalkozásra ösztönözze a tényleges lemorzsolódás csökkentése érdekében.

KAICH FRIGYES,

a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár
24. sz. fiókjának dolgozója

A PILISI NÉPKÖNYVTÁRRÓL

Egy évvel ezelőtt, amikor a könyvtár vezetését átvettem, 50—70 olvasó bebenézett hozzánk, majd távozott a könyvtárból. Azóta megélnékült a könyvtári élet. Most már a harmadik helyiségben vagyunk. Sajnos azonban — bár ez a helyiség fekvés szempontjából megfelel — télen kibírhatatlan, mert majdnem a mennyezetig csempézett, cementkockás padlózatú »hentesbarlang«, jégszekrényrel és márványpulttal, de kályha, tüzelő nincs benne. Itt télen könyvtáros és olvasó egyaránt megbetegszik, aktívaim is

gondolkodóba estek és félok, hogy az olvasókkal együtt elmaradoznak. Ez annál sajnálatosabb körülmény, mert az idej jelentős eredményt 30 aktívámnak köszönhetem, akik lelkesen és fáradhatatlanul foglalkoztak az olvasókkal.

Elkészítettem az egész község »szervezeti térképét«. 14 kerületre osztottam Pilst. A kerületek lakosságához mérten 2—5 aktívát jelöltem ki és nevüket rájegyeztem a térképre. Ha új olvasó lép a tagok közé, olvasójegyre ráírom a kerület számát és az aktíva nevét; az aktívák figyelmét pedig felhívom az új olvasóra. A kerületi toborzás és a pontosság szempontjából versenyben vannak. Ha a késedelmes olvasók ismételt írásbeli figyelmeztetésre sem hozták vissza a kölcsönzött könyvet, akkor vasárnap meglátogattam őket és a hanyag olvasókból jobbára hűséges olvasók lesznek. Most az aktívák is ezzel a módszerrel dolgoznak. A nevelés eredménye: egy év óta egyetlen kötet sem tűnt el. Havonta nem csak könyvismertetést és mesedélutánt rendezünk, hanem aktíva-értelkezletet is tartunk. Elértem többek közt, hogy olvasóink figyelmeztetés nélkül írják a könyvtári fallújságra. Egyikben »Ki tud többet« címmel pályázatot hirdettem. Háromfordulós, kéthetenként változó könyvszemelvényeket függesztettem ki és az olvasónak ki kellett találnia a könyv címét és szerzőjét. 42 pályázat érkezett, 2 első díjat, 3 második és 5 harmadik díjat osztottunk ki: 160 forint értékű könyvet. Ez jó módszer, csak sajnos nem lehet gyakran ismételni, mert nincs rá fedezetünk. Hiszen a tanács a könyvtár fejlesztésére felvett 1000 forintot sem utalta ki ez évben. A jutalomkönyvek árát is két aktívám és az én zsebem izzadta ki. Mesekönyv-hiányunk leküzdésére olcsó szovjet képeskönyveket vettem és kis segítséggel lefordítottam, majd a szöveget versbe szedtem és megfelelő helyre beragasztottam. (Elsőnek Liborcz Alice budapesti könyvtáros közölte ezt a módszert könyvtáros-társaival levelezői rovatunkban. A szerk.)

A tanács sajnos nem segíti könyvtárunkat. Az iskolától kaptunk kölcsön könyvszekrényt, de már vissza kell adni. Diszkrét, villanyfogyasztást rám hárítja. Olvasóterem csak nem teljesülő álmunk. A diavetítés is jó nevelő eszköz egy 4×4 méteres helyiségben, de erre is hiába vágyunk. A feliratokat is saját költséggel készítem. A tanácselnökök váltják egymást, már a negyedik, amióta én itt, a

könyvtárt vezetem. Van közöttük, aki ígér, de van, aki még csak nem is ígér, pedig eddigi eredményünk 431 belépett és 340 aktív olvasó. Még csak azt akarom megemlíteni, hogy nálunk is jól beváltak az elemző törzslapok, mert igen alkalmasak az olvasók megismerésére.

DR. NAGYIDAY LÁSZLÓ

pilisi népkönyvtáros

FEJLŐDIK A NÉPKÖNYVTÁR, HA SEGÍTI A TANÁCS

Népkönyvtárunk fejlődéséről szeretnék beszámolni. Amit elértem, az csak azért sikerült, mert szeretem a népet és a könyvet, de így csak azért fejlődhetett a könyvtár, mert a helyi tanács mindent segített. Határozottan állítom, hogy a tanács segítségével nélkül könyvtárunk eredményeit két-három év alatt sem sikerült volna elérnem. 1950. szeptemberben vettem át a könyvtár vezetését és ekkor a tatai könyvtártól kaptam 144 könyvet. Könyvtáramnak helyisége az iskolában az iskolai tanterem volt. Később Horváth Géza elvtárs segítségével — aki most a Megyei Könyvtár vezetője — kaptam egy szép új könyvtári szekrényt is. 8 beiratkozott olvasóval indultam. Decemberben már 67 olvasóm volt. A könyvek száma 1951. végéig 196-ra, 1952. végére pedig 335-re emelkedett és az olvasók száma már 202 volt. 1953. májusban kaptam a helybeli földművesszövetkezetől könyveket és így a könyvtárállományom 576 kötetre növekedett, az olvasók száma pedig 412-re. Közben Horváth elvtárstól egy másik könyvszekrényt is kaptam, amelyet a tanács hozatott helyre. Elkészült az új kultúrotthonunk is, és a tanács jóvoltából átköltöztethetem ide a könyvtárat. Az őszi forgalom havonta meghaladta az 1000 kötetet. Amint növekedett az olvasók száma, két ügyes, értelmes úttörőt betanítottam és ők aztán segítettek a könyvtári szolgálat ellátásában. Mikor ezek középiskolába kerültek, két másik úttörőt tanítottam be a könyvtári segédmunkára.

Nagytól lendült a fejlődés, amikor a könyvtár a kultúrotthonban elfoglalhatta az őt megillető helyét. Szép bútorzat van benne és a tanács segítségével feldíszítettem a helyiséget. Az olvasók örömmel jöttek, mert jól érzik magukat a kellemes helyiségben. Azóta már négy aktívám van, mindegyikük szívvel-lélekkel dolgozik

velem. Az iskolai szünetben sorra olvastam a könyveket és így jobban tudtam ajánlani az olvasnivalót, amit dolgozó parasztjaink nagyon szívesen vettek. A nyári munkaidőben csappanni kezdett a cserék száma, ekkor az úttörők segítségével az olvasók lakására küldtem a könyveket és a dolgozó parasztok esős időben szívesen olvastak. Közben minden értekezletet felhasználtam arra, hogy népszerűsítsem a könyvtárat és a könyveket. Míndig vigyáztam, hogy a könyvek jókarban maradjanak és minden olvasóval megérttettem, hogy a könyvvállomány a közönség tulajdona. A falun azelőtt ismeretlen felolvasásokat, könyvismertetőket megkedvelték és ez is felkeltette érdeklődésüket a könyvek iránt. A bejáró gimnazista diákjaink ma éppoly hűségesen viszik a könyveket, mint a felnőttek. Havonként két könyvismertetőt tartok, amelyeket olvasóink szép számmal hallgatnak meg.

ZILLICH ERNŐ
mocsai népkönyvtáros

AZ ÚJ KÖLCSÖNZÉSI ELJÁRÁS NYOMTATVÁNYAIRÓL

Bizonyára már több helyen használják az új, füzetes kölcsönzési rendszert. Járásunkban, több mint 10 falusi könyvtárban dolgoznak ezzel a módszerrel. Az új eljárás osztatlan örömet keltett, mert szeretik egyszerűségét, világosságát. A korábbi módszer mellett ugyanis gyakori volt a könyvkártya elcserélődése, vagy elvesztése miatt támadt tévedés. Általános vélemény, hogy a füzetes kölcsönzési rendszerrel sokkal gyorsabban tudják olvasóinkat kielégíteni és így több idejük marad a könyvtár látogatóival való foglalkozásra.

Amennyire egységes volt az állásfoglalás az új eljárás mellett, éppoly egyöntetűen tárták fel a könyvtárosaink az új nyomtatványok hibáit. A »törzslap« (népkönyvtári példány) — amely pedig több évre a legfontosabb okmánya a könyvtárnak — papírja nagyon silány. Szétfut rajta a tinta és így a legtöbb esetben olvashatatlaná válik az írás. A letétbe kapott könyvek nyilvántartására szolgáló füzetet feltétlenül kemény borítólapal kellene ellátni, mert enélkül hamar elrongyolódik. Az olvasók és kölcsönzések nyil-

vántartására kiadott füzet rovatai nagyon kicsinyek. Általános a panasz, hogy a szerző nevét és a könyv címét nem sikerül belepreleselni a szűk rovatba. Emiatt aztán a bejegyzés a legtöbb esetben olvashatatlan. Egy olvasóra két oldalt kellene előirányozni, mert a jelenlegi hely nagyon kevés és az esetleges átvitelekkel, vagy új lap nyitásával alkalmat adnánk a »keveredésre«. E hibák megszüntetésével sokkal jobban beválna az új kölcsönzési rendszer.

A tapasztalatcserén nagyon sokan panasztáltak, hogy az új könyvekhez nem kaptak új katalóguscédulát. A (csíkos) katalóguscéduláik megszüntetését nem helyeselték. (A Népkönyvtári Központtól kapott falragaszokat («Tagja vagy már a könyvtárnak?») a legtöbb helyen sikerrel alkalmazták és nagyon sok községgel összekapcsolták egy házilag készített falragasszal, amelyen a kölcsönzés helyét és idejét tüntették fel. Többen kérték, hogy a jövőben több ilyen színes hirdetőment, általában több szemléltető eszközt kapjanak. Itt említem meg, hogy írógép híján nem tudjuk könyvtárunkban megfelelőképpen feldolgozni a volt Városi Könyvtártól átvett több ezer könyvet és emiatt a katalógust sem tudjuk elkészíteni. Sajnos a magunk erejéből nem vásárolhatunk írógépet. Ha már a panaszoknál tartok, meg kell mondanom, hogy több tanács feleltelenül, oda nem való embert állított népkönyvtára élére (pl. Hegyeshalomban) és ez természetesen egyik főoka annak, ha a népkönyvtár nem működik megfelelően. Az utóbbi két hónapban több népkönyvtáros, aki alkalmas arra, hogy ezt a hivatást betöltse, nagyon szép eredményt ért el járásunkban. Így Pogány László Rajkán, Reményi Erzsébet Berenyén, Kovács Vilma Darnózselin, Németh Imre Mosonszentmiklóson, Ifjú Pálné Lelényben. Külön kell megemlékeznem Csajkovits Károly lalászi könyvtárosról, aki éberségével tünt ki. A Földművelésügyi Minisztérium még a felszabadulás előtt vándorkönyvtárat adott az ottani olvasóegyeteknek. Ez a könyvanyag eltűnt és aki magához vette, az a lakásán évek óta titokban kölcsönzött. Csajkovits kartárs kinyomozta, leplezte és így lehetetlenné tette a további jogtalan kölcsönzéseket.

HEBENSTREIT NÁNDOR

a mosonmagyaróvári Járási Könyvtár
szervező könyvtárosa